

Tür: Kitap İnceleme

Kabul Tarihi: 27 Aralık 2021

Gönderim Tarihi: 26 Aralık 2021

Yayımlanma Tarihi: 27 Aralık 2021

Atıf Künyesi: GÜN AYDIN, Merve (2021), "Turgut Uyar'ın Şiirlerinde "Ben ve Öteki"nin Görüntü Düzeyleri, (Turgut Uyar'ın Şiirleri Üzerine Tematik Bir İnceleme)", **International Journal Of Turkish Academic Studies (TURAS)**, C. 2, S. 3, s. 211-214.

TURGUT UYAR'IN ŞİİRLERİNDE "BEN VE ÖTEKİ"NİN GÖRÜNTÜ DÜZEYLERİ,
(Turgut Uyar'ın Şiirleri Üzerine Tematik Bir İnceleme), Akçağ Yay., Ankara, 2017, 464 s.

Merve GÜN AYDIN¹

10.54566/turas.1048631

Kendi varlığının ve bilincinin farkına varan insan bilinçlendikçe yeni farkındalıklara ulaşır. Ulaşılan bu farkındalıkların en soylusudur sanat. Söze veya yazıya dönüşmüşmüş edebiyat

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, E-Mail: merve_gun23@hotmail.com, ORCID 0000-0002-9266-697X

da insanlık tarihi ile yaşıttır. Edebiyat ile kendini tanıyan ve aktaran insan asıl çatışmanın ben ve öteki kavramlarında olduğunu anlar. Metnin çatışma unsurunun da temelde ben ve öteki kavramlarının oluşturduğu anlaşılır. Ben ülkü değerleri öteki ise karşıt değerleri yansıtmaktadır.

“Turgut Uyar’ın Şiirlerinde “Ben ve Öteki”nin Görüntü Düzeyleri” adlı eser; Önsöz, Giriş, Sonuç ve Kaynakça ve iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şairin hayat hikayesine ikinci bölümde Turgut Uyar’ın şiirlerinde ben ve ötekinin görüntü düzeylerine yer verilir.

Eserin önsözünde Turgut Uyar’ın Türk edebiyatındaki yeri ve önemine değinilir. Ayrıca şairin şiirlerinin varoluşçu, psikanalitik, ontolojik, sosyolojik, yazar ve eser merkezli edebiyat eleştirisi yöntemlerinden yararlanarak incelendiği belirtilir.

Yazar, eserin giriş bölümünde “Ben ve Öteki” kavramlarının insan temelli bir ikilem olduğuna vurgu yaparak, insanın kendi varlık bilincinin farkındalığını ancak bir öteki olanla kavrayabileceğine değinir. Şahin’e göre; “Bir yönüyle kurucu bir yönüyle yıkıcı olan “öteki”, “ben”in kendilik bilinci ve değerlerini kurmasında önemlidir.” (Şahin, 2017: 15) şeklinde değerlendirilir.

Yazar, eserin Birinci Bölümü’nde; Turgut Uyar’ın hayatı, edebi kişiliği ve eserleri üzerinde detaylı bir incelemede bulunur. Eserin, “Turgut Uyar’ın Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri” başlığını taşıyan Birinci Bölüm’ünü kendi içerisinde “Hayatı”, “Edebî Kişiliği” ve “Eserleri” olmak üzere üç alt başlığa ayırır. Bu başlıkların altını önemli bilgi ve belgelerle dolduran yazar, Turgut Uyar’ın hayatına, sanatına yeni bir bakış açısı kazandırır.

Çalışmanın İkinci Bölümü, “Turgut Uyar’ın Şiirlerinde “Ben” ve “Öteki”nin Görüntü Düzeyleri” başlığını taşır. Metnin yapısal ve tematik unsurlarını “Ben” ve “Öteki” kavramları etrafında irdeleyen Şahin, insanın duygu değerlerinin hal çekimlerini boyutlandırarak aktarır. Şiirin öznesi olan “Ben”i “Öteki” olana taşıırken ki insanlık macerasını yazar özelinden evrensel olarak insanın ruh durumlarına yer verir. Bu bölümü; “ “Ben” ve “Öteki”nin Aşk Halleri”, “ “Ben” ve “Öteki”nin Başkaldırısı”, “ “Ben” ve “Öteki”nin Dünyasında Kadın”, “ “Ben” ve “Öteki”nin Mutluluk ve Mutsuzluk Durumları”, “ “Ben” ve “Öteki”nin Ölümüne Dair Konuşmaları”, “ “Ben” ve “Öteki”nin Özgürlük ve Kaçış Sancısı”, “ “Ben” ve “Öteki”nin Yabancılaşma/Ötekileşme Düzeyleri”, “ “Ben” ve “Öteki”nin Yalnızlık İtkisi ve Düzeyleri”, “ “Ben” ve “Öteki”nin Kimlik Bulan Kişileri”, “ “Ben” ve “Öteki”nin Mekânsal Bellekleri ve Halleri”, “ “Ben” ve “Öteki”nin Zaman Algısı”, “ “Ben” ve “Öteki”nin Simgesel Düzeyde Görüntüleri” şeklinde on iki alt başlıktan oluşturur.

“Ben” ve “Öteki”nin Aşk Halleri’nde, edebi bir metnin vazgeçilmez teması olan aşk unsurunu yazar Turgut Uyar’ın şiirlerinde birçok haliyle yer verir. Aşk, yazara göre; “bireyin ruhsal dinamiklerini en çok etkileyen edimlerden biridir. Bu bakımdan aşk insanı değiştiren, dönüştüren ve ontolojik anlamda ona değer kazandıran bir duygudur.” (Şahin, 2017: 53) Aşkın “Ben”i kurma noktasında sevgi rolünün yanında kent içerisinde yabancılaşan ve “Öteki” olanla kuşatılan yanının olduğu durumunu tespit eder. Turgut Uyar’ın şiirlerinde “Ben” ve “Öteki”nin Başkaldırısı”, başlığında Şahin, başkaldırı temini olumsuz ve karşıt güç olarak değil, “başkaldırılı kendini kurma süreci olarak” (Şahin, 2017: 79) görür. Kendi varoluş dinamiklerine karşı yabancılaşan bireyin aynı zamanda kendini yeniden kentli olana kurması aynı zamanda tutunabilme arzusunun da yardımcı olur. Yeni bir yaşam tarzının geleneksel toplumun değer ve normlarıyla uyuşmayan insanın huzursuzluğuna vurgu yaparak, toplum tarafından “öteki” olarak görülmesine karşı çıkar. Turgut Uyar şiirinin vazgeçilmez unsuru olan kadın, Şahin tarafından birçok yönüyle irdelenir. Kadının anne, eş, sevgili gibi kimliksel değerlerle oluşturduğu kavram dünyasının tensel ve tinsel manada ele alındığı aynı zamanda sevgi, cinsellik temaların da temel doğurgan imgesi haline getirildiği tespit edilir. “Ben” ve “Öteki”nin Ölümüne Dair Konuşmaları” başlığında Şahin, ölüm kavramını şiirlerden örneklerle Turgut Uyar’ın ölümüne dair ruhsal durumlarını da tespit eder. Bundan yola çıkarak ölümün bir korku kaynağı oluşuna bu noktada ölüm kavramının şair tarafından kabul ve reddetmeler bağlamında şiirlerinde yer verdiğine ulaşır. “Ben” ve “Öteki”nin Özgürlük ve Kaçış Sancısı” başlığında; özgürlüğü zorunlu bir eylem olarak gören Uyar’ın özgürlüğün insanın temel bir gereksinimi olduğunu baskılardan ve bağlardan kurtulmanın bireyi aktif konuma getireceği aksi takdirde şiir öznesinin, “yaşama sorunsalına” (Şahin, 2017: 196) dönüşebileceği durumunu anlatır. Bu yolla şairin kaçış mekanizmaları geliştirerek şiirlerde düş, bilinçaltı, geçmişe, çocukluğu ve kadına kaçışın düşünsel ve varoluşsal dinamikleri olarak kurgulanır. “Ben” ve “Öteki”nin Yabancılaşma/Ötekileşme Düzeyleri” başlığında şairin şiirlerindeki yabancılaşmayı bireysel ve toplumsal olmak üzere ikiye ayıran yazar, şairin şiirleriyle birlikte genel manada İkinci Yeni şairlerinde var olan, “toplumsal ve bireysel yaşamda meydana gelen, bunalım, bölünmüşlük, kaygı, yalnızlık, yabancılaşma ve ötekileşme sorunu” (Şahin, 2017: 214) varoluşun boyutlarının irdelendiği bir şiirin varlığından söz eder. Şiir öznesinin toplumsal boyutta bir değer karmaşası yaşaması çok yönlü bir kimlik bunalımına ve kendini yıkma boyutunda bir yabancılaşmaya doğru götürür. “Ben” ve “Öteki”nin Yalnızlık İtkisi ve Düzeyleri”, Uyar’ın şiirlerinde bireyin yaşadığı uyumsuz bir ruh halinden doğduğu tespitiyle verilir. Fiziki bir yalnızlıktan varoluşsal bir yalnızlığa dönüşen bu durum bireyin sorgulayıcı tavrından da ileri gelen bir durumun olduğunu gösterir. “Ben” ve “Öteki”nin Kimlik Bulan Kişileri” bölümünde Şahin, şiirlerde cinsiyet özelinden verir. Kadın ve erkekler şairin şiirlerinde çok yönlü kimliklerle verilir. Cinsiyet rollerinin kimlik kurma olanağından istifade eden şair, bu sayede

toplumu da çok çeşitli olarak okuyucuya aktarmayı ister. Bunun dışında meslekler ve yabancı olanın kişilik ve kimlikleriyle de toplumu boyutlu bir şekilde aktarma şansı bulur. “Ben” ve “Öteki”nin Mekânsal Bellekleri ve Halleri” başlığını oluşturan şiirlerde Şahin, Turgut Uyar’ın şiirlerinde mekânı çevresel ve algısal olarak değerlendirir. Şairin mekâna bakış açısı salt kent ve kent insanının yersiz ve yurtsuzluğunda değil aynı zamanda bozulmamış el değmemiş tabiatın, sonsuzluk hissinde ve huzuruna da yönelik olur. Bu yönüyle Şahin, şairin çok yönlü ve farklı bir mekânlar tercihinde bulunduğunu tespit eder. “Ben” ve “Öteki”nin Zaman Algısı” bölümünde, Şahin, zaman kavramını felsefi açıdan etraflıca değerlendirdikten sonra zamanın özellikle edebi metinlerde fiziki, sosyal, psikolojik, metafizik, mitik ve tarihsel zaman boyutlarıyla var olduğunu vurgular. “Uyar, zamanı kendi “Ben”inin bilinci ile geçmişten hal zamanına taşır. Zamanın tarihsel bir bakış açısı olarak görülmesi” (Şahin, 2017: 369) şairin şiirlerinde fiziki zamanın yanı sıra psikolojik bir zamanın varlığına da işaret eder. Şahin, Uyar’ın şiirlerinde bireysel zaman algısının somut zaman gösterimlerinin yanı sıra soyut kavramlarla da belirtmesinin şairin zamanı çok yönlü kullandığının tespitini yapar. İkinci Bölüm’ün “Ben” ve “Öteki”nin Simgesel Düzeyde Görüntüleri” adını taşıyan son alt başlığında metinlerde var olan ve kendini simgeler aracılığıyla gün yüzüne çıkaran kavramların varlığından söz eden Şahin’in Turgut Uyar’ın şiirlerinde de simgesel kurguların varlığından söz eder. Şahin’e göre, “İkinci Yeni’ni simge kurgusu bir imajlaşma sürecidir.” (Şahin, 2017: 394) Bireysel, geleneksel ve evrensel anlamda irdelenen simge kavramı Uyar’ın şiirlerinde yine boyutlu bir şekilde ele alınır. “Uyar’ın bireysel psikolojisi, benlik algısı, bilinçaltı, edimleri onun bireysel simge ağını oluştururken içinde yaşadığı toplumsal hafıza ve kültürel kodlar ise geleneksel simge düzlemini kurmasını sağlar.” (Şahin, 2017: 396) Sonuç olarak Doç. Dr. Veysel ŞAHİN tarafından hazırlanan “Turgut Uyar’ın Şiirlerinde “Ben ve Öteki”nin Görüntü Düzeyleri” adlı çalışmada; İkinci Yeni şiirinin önemli şairlerinden birisi olan Turgut Uyar’ın şiir dünyasının “ben” ve “öteki”nin çift kutuplu yapısı üzerinden yapısal ve tematik bir okumayla ortaya koyan Şahin, şairin şiir kurgusunun arka planını okuyucuya aktarır ve anlaşılmasını sağlar. Bu niteliğiyle Türk edebiyatına önemli çalışma kazandıran Şahin’in bu eseri pek çok araştırmacıya da başucu eseri olacaktır.

KAYNAKÇA

ŞAHİN, Veysel (2017), *Turgut Uyar’ın Şiirlerinde “Ben ve Öteki”nin Görüntü Düzeyleri, (Turgut Uyar’ın Şiirleri Üzerine Tematik Bir İnceleme)*, Akçağ Yay., Ankara.